

„ЧУЖДЕНЕЦЪТ“ ДИМИТЪР ДИМОВ

Естествено, още от самото начало съм длъжен да уточня, защо употребявам термина „чужденецът“ - защото в двата си първи романа - „Поручик Бенц“ (1938 г.) и „Осъдени души“ (1945 г.) героите на автора са изключително чужденци. Чужденци можем да намерим и в „Тютюн“, но те не играят там основна, главна роля. Там те са добавка към интригата. И тъй като считам, че и двата романа на Д. Димов са определено качествени, ще започна с мнението на Кръстьо Куюмджиев, изложено в предговора към том I на съчиненията на Д. Димов от 1981 г. Мнение, което, вярвам, че се е променило с годините и политическата конюнктура. Мнение, с което категорично не съм съгласен: „Не можем да кажем, че „Поручик Бенц“ и „Осъдени души“ не са самостоятелни произведения със свое място не само в творческия път на автора, но и в развитието на нашата проза. Но като ги сравним с „Тютюн“ виждаме, че те са един подготвителен етап за неговото произведение, по-низши негови варианти, нещо като ескизи на голямото платно.“¹. И по-нататък: „Виждаме, че целият му дух и въображение са изчерпани с „Тютюн“².

Категорично съм против мнение, независимо от кого, че горепосочените две книги „са подготвителен етап“, „по-низши варианти“ на „Тютюн“, още повече, че в „Тютюн“ не съществуват такива ярки образи като Фани Хорн и Рикардо Ередиа, нито пък изобщо можем да говорим за качество в дописаните сто и двадесет страници, пълни със схематизми.

Относно „изчерпването“ на „духа и въображението“ на Димов с „Тютюн“, сигурно Куюмджиев е прав, но затова биха могли да се кажат много, много неща, защото това е изчерпването на Димов изобщо. От 1951 г. до смъртта си той не е написал нищо завършено като голяма проза. И мисля, че причините са пределно ясни за всички!

Както е ясно и защо Куюмджиев не е посмял в този предговор, в 1981 г., въпреки че в том I са двата романа на Димов - „Поручик Бенц“ и „Осъдени души“, да напише нещо повече